

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 30 (134) • 27 maja 2003 r. • © PIŚM

nr egz. ~~PIŚM 3/20~~

Redakcja: Krzysztof Balon, Sławomir Dębaki (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny),
Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Wiesława Łach (sekretarz Redakcji), Rafał Morawiec

Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1483 w sprawie Iraku z dnia 22 maja 2003 r.

Janusz Dołęga, Beata Górka-Winter

W dniu 22 maja Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 1483 w sprawie Iraku. Jej projekt został przygotowany przez Stany Zjednoczone, Zjednoczone Królestwo oraz Hiszpanię. Za jej przyjęciem głosowało 14 członków Rady Bezpieczeństwa (w tym wszyscy stali członkowie RB). Syria nie brała udziału w głosowaniu, jednak w dniu 23 maja wyraziła poparcie dla nowej rezolucji. USA i ZK zgodziły się na wprowadzenie do pierwotnego projektu około 90 poprawek, w zamian jednak uzyskały mandat ONZ na administrowanie gospodarką iracką do czasu wyłonienia nowego irackiego rządu.

Tekst dokumentu jest bardzo obszerny, zawiera 27 punktów. Najważniejsze ustalenia rezolucji dotyczą: kwestii suwerenności i integralności terytorialnej Iraku, ustanowienia władzy okupacyjnej w Iraku oraz jej zadań, ustanowienia Funduszu Rozwoju, obowiązków ONZ w kwestii odbudowy Iraku, możliwości zaangażowania innych państw i instytucji (w tym przede wszystkim instytucji finansowych) w odbudowę Iraku, zniesienia sankcji gospodarczych wobec Iraku.

- 1) W rezolucji potwierdzono **suwerenność i integralność terytorialną Iraku**. Prawdopodobna jest zatem realizacja amerykańskiego planu utworzenia z Iraku trójczłonowej federacji sunnicko-szyicko-kurdyjskiej, chociaż, jeśli utrwali się podział na 4 strefy stabilizacyjne, może zostać również zrealizowany wariant federacji czteroczłonowej. Rezolucja nie zawiera żadnych szczegółowych ustaleń w kwestii przyszłego statusu irackiego Kurdystanu.
- 2) W rezolucji Stany Zjednoczone i Zjednoczone Królestwo określa się mianem **moocarstw okupacyjnych (*occupying powers*)** sprawujących pod zjednoczonym dowództwem władzę nad Irakiem. Tym samym okupacja wojenna (faktyczne wykonywanie władzy na kontrolowanym terytorium) przekształciła się w okupację pokojową (opartą na akcie prawa międzynarodowego, w tym przypadku na omawianej rezolucji, która zawiera również odesłanie do konwencji genewskich z 1949 r. o ochronie ofiar wojny oraz konwencji haskich z 1907 r., zwłaszcza regulaminu praw i zwyczajów wojny lądowej, dołączonego do konwencji IV). Z treści postanowień rezolucji wynika, że wyłączne uprawnienia władcze na terenie Iraku, do czasu utworzenia rządu, który uzyska uznanie międzynarodowe, nale-

- żą do władz okupacyjnych. Do ich głównych zadań rezolucja zalicza: administrowanie terytorium Iraku, stworzenie warunków bezpieczeństwa i stabilności na tym terenie oraz warunków, w których obywatele Iraku będą mieli możliwość określić przyszłość polityczną swojego kraju. Władze okupacyjne mają również pomóc Irakowi w stworzeniu przejściowej administracji, którą będą kierować Irakijczycy. Następnie ma zostać utworzony rząd iracki, który w momencie uzyskania międzynarodowego uznania przejmie zadania władz okupacyjnych.
- 3) Inne obowiązki władz okupacyjnych to: informowanie Rady Bezpieczeństwa o postępach w wykonywaniu zobowiązań dotyczących rozbrojenia Iraku oraz zarządzanie utworzonym na mocy tej samej rezolucji **Funduszem Rozwoju**, który będzie dysponował środkami finansowymi początkowo w wysokości 1 mld dolarów (kwota ta zostanie uzyskana z programu „ropa za żywność”). Rezolucja wyraźnie stanowi, że program „ropa za żywność” ma zostać zakończony w terminie sześciu miesięcy od przyjęcia rezolucji, a wszelkie kompetencje w tym zakresie mają zostać przekazane władzom okupacyjnym, co wraz ze zniesieniem sankcji oznacza oddanie pełni kompetencji władzom okupacyjnym w zakresie gospodarki. Fundusz ma być ponadto zasilany dochodami ze sprzedaży irackiej ropy. Rozporządzanie środkami Funduszu należy do władz okupacyjnych, które będą się konsultowały w tym zakresie z tymczasową administracją iracką. Sposób finansowania administracji i odbudowy Iraku wyraźnie wskazuje na wyłączność najwyższych uprawnień władczych sił okupacyjnych. Działalność władz okupacyjnych w tym zakresie będzie jednak podlegać międzynarodowej kontroli poprzez specjalnie utworzoną Międzynarodową Komisję Doradczą-Monitorującą (*International Advisory and Monitoring Board*). Zasiadać w niej mają przedstawiciele Sekretarza Generalnego ONZ, dyrektor MFW – Horst Köhler (Europejczyk), dyrektor generalny Arabskiego Funduszu Rozwoju Społecznego i Gospodarczego – Abdulatif Y. Al-Hamad oraz prezes Banku Światowego – James D. Wolfensohn (Amerykanin). Zgoda na ustanowienie międzynarodowej kontroli nad okupacją Iraku była jednym z najpoważniejszych ustępstw, na jakie w negocjacjach nad tekstem nowej rezolucji zgodziły się USA i WB.
 - 4) Rezolucja stwierdza, iż **ONZ** ma odgrywać żywotną rolę w (wg kolejności podanej w rezolucji): a) dostarczaniu pomocy humanitarnej, b) rekonstrukcji Iraku, c) ustanowieniu i odbudowie narodowych i lokalnych instytucji w Iraku. Najwięcej miejsca w rezolucji poświęcono na omówienie roli ONZ w zakresie działań humanitarnych oraz, wg nomenklatury ONZ, w zakresie budowania pokoju. Wyznaczono także zadania dla Sekretarza Generalnego ONZ – stopniowe zamykanie programu „ropa za żywność” oraz przekazanie środków z konta tego programu na wspomniany już Fundusz Rozwoju. SG ONZ będzie również decydował o tym, które z kontraktów dotychczas zawartych z rządem Iraku będą zrealizowane. Został on także zobowiązany do powołania swego specjalnego przedstawiciela ds. Iraku. Funkcję tę objął Brazylijczyk – Sergio Vieira de Mello, który dotąd zajmował stanowisko Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka. Głównym jego zadaniem będzie koordynowanie prac ONZ oraz innych organizacji międzynarodowych w procesie odbudowy Iraku oraz, przy uznaniu koordynacyjnej roli mocarstw okupacyjnych, towarzyszenie obywatelom Iraku w podejmowaniu działań na rzecz budowania pokoju w tym kraju (np. powrót uchodźców, odbudowa podstawowej infrastruktury, promocja rozwoju gospodarczego, zapewnienie przestrzegania praw człowieka itp.). W rezolucji uznano za możliwy powrót inspektorów ONZ do Iraku, po uzgodnieniu z władzami okupacyjnymi.
 - 5) Rezolucja przewiduje również rolę w odbudowie Iraku dla **instytucji finansowych**, szczególnie w rozwiązaniu kwestii irackiego zadłużenia, odbudowy gospodarki Iraku itp.
 - 6) Rezolucja zawiera wezwanie do pomocy przy rozwiązaniu kwestii zadłużenia skierowane głównie do wierzycieli Iraku, w szczególności do wierzycieli z tzw. Klubu Paryskiego. Rezolucja nie zawiera bardziej szczegółowych postanowień co do zasad zaspokojenia roszczeń wierzycieli, jest to raczej zachęta do dysku-

sji na ten temat¹. Rezolucja przewiduje zaspokojenie roszczeń wynikających ze szkód spowodowanych inwazją na Kuwejt 1991 r. przez specjalny Fundusz Odškodowawczy (finansowany z 5% wpływów z eksportu ropy) przewidziany w rezolucji RB 687(1991). Nie odnosi się to do polskich roszczeń, gdyż obejmuje szkody powstałe na terenie Kuwejtu bezpośrednio spowodowane działaniami wojennymi i okupacją (uszkodzenie, utrata rzeczy, zniszczenie środowiska naturalnego). Polskie roszczenia będą więc zaspokajane na zasadach ogólnych.

- 7) **Pozostałe państwa**, które wyrażą wolę zaangażowania się w odbudowę Iraku, będą działać pod zwierzchnictwem mocarstw okupacyjnych. Wszystkie państwa zostały zaś zobowiązane m. in. do:
- zamrożenia wszystkich zasobów finansowych, jakie znajdują się na obszarze podlegającym ich jurysdykcji, a ulokowanych tam przez Saddama Husajna, członków jego rodziny lub przedstawicieli byłych władz irackich. Zasoby te powinny niezwłocznie zostać przekazane na konto powołanego Funduszu Rozwoju,
 - pomocy w ściganiu przedstawicieli byłego irackiego reżimu, podejrzewanych o popełnienie tam zbrodnie²,
 - pomocy w odzyskaniu dzieł sztuki zagrabionych z Iraku³.
- 8) Rezolucja **znosi sankcje ONZ** wobec Iraku, z wyjątkiem embarga na sprzedaż broni.

Wnioski końcowe

Uznanie statusu Stanów Zjednoczonych i Zjednoczonego Królestwa jako okupantów może być interpretowane jako uznanie interwencji w Iraku za legalną. W rezolucji wskazano na wagę kwestii rozbrojenia Iraku z broni masowego rażenia, co również można traktować pośrednio jako potwierdzenie podstaw legalności operacji. Przyjęcie takiego oświadczenia jest sukcesem amerykańskiej polityki, zwłaszcza w świetle faktu, że na razie nie odnaleziono dowodów na przechowywanie i rozwijanie broni masowego rażenia w Iraku w ostatnich latach.

Rezolucja nie reguluje spraw związanych z rozmieszczeniem w Iraku sił stabilizacyjnych, nie precyzuje, jaki charakter powinny mieć te siły, nie ustala nawet ogólnych zasad ich działania ani nie zapowiada uchwalenia odrębnej rezolucji w tej kwestii. Wszystkie te zagadnienia będą zatem leżały w gestii mocarstw okupacyjnych. Z tego wynika, że podstawa istnienia tych sił, ich organizacja, wielkość, teren operacji, etc. oraz kierowanie nimi zależy całkowicie od państw okupujących, a tylko pośrednio od ONZ.

W rezolucji stwierdza się, iż sytuacja w Iraku, chociaż uległa polepszeniu, nadal stanowi zagrożenie dla światowego pokoju i bezpieczeństwa. W świetle postanowień Karty Narodów Zjednoczonych oznacza to, iż w każdej chwili (np. na skutek zaistnienia nieprzewidzianych okoliczności) sytuacja w Iraku może stać się przedmiotem obrad Rady Bezpieczeństwa.

¹ Zob. także W. Lach, *Odbudowa Iraku – pierwsze przybliżenie*, „Biuletyn” (PISM), Nr 24 (128) z 23 kwietnia 2003 r.

² Według propozycji amerykańskiej mają oni zostać osądzeni przez powołany specjalnie Trybunał, w którym zasiadaliby sami Irakijczycy. Koncepcja ta budzi jednak pewne kontrowersje wśród niektórych państw europejskich, kwestionujących zdolności Irakijczyków do osądzenia członków byłych władz. Proponuje się zatem ustanowienie trybunału na wzór tych dla byłej Jugosławii czy Ruandy.

³ Jak szacuje UNECSO, poza granice Iraku zostało wywiezionych około 2 do 3 tysięcy obiektów należących do Narodowego Muzeum w Bagdadzie. Całkowicie zostały również rozgrabione zbiory Biblioteki Narodowej.

OGŁOSZENIA

Teksty dotyczące integracji europejskiej,
które ukazały się w „Biuletynie” (PIISM)Cześć III – 2003 r.

- NR 2 (106) z 6 stycznia 2003 r.: Joanna Bogusławska, *Prezydencja Grecji w Radzie Unii Europejskiej*;
- NR 6 (110) z 31 stycznia 2003 r.: Urszula Kurczewska, *Opinia publiczna w Unii Europejskiej wobec integracji europejskiej. Eurobarometr nr 58*;
- NR 10 (114) z 20 lutego 2003 r.: Małgorzata Krystyniak, *Unia Europejska wobec kryzysu irackiego*;
- NR 14 (118) z 12 marca 2003 r.: Joanna Bogusławska, *Przeciwnicy rozszerzenia w Unii Europejskiej*;
- NR 15 (119) z 18 marca 2003 r.: Emil Pietras, *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej*;
- NR 18 (122) z 24 marca 2003 r.: Artur Gradziuk, Jolanta Skubiszewska, *Posiedzenie Rady Europejskiej w Brukseli, 21–22 marca 2003 r.*;
- NR 21 (125) z 3 kwietnia 2003 r.: Artur Gradziuk, *Proces lizboński – konsekwencje dla Polski*;
- NR 23 (127) z 16 kwietnia 2003 r.: Ewa Maziarz, *Debata w Parlamencie Europejskim na temat rozszerzenia Unii Europejskiej*;
- NR 25 (129) z 30 kwietnia 2003 r.: Katarzyna Sochacka, Adriana Żelazo, *Kampanie przedreferendalne na Malcie, w Słowenii i na Węgrzech – wnioski dla Polski*;
- NR 26 (130) z 8 maja 2003 r.: *Polski Instytut Spraw Międzynarodowych na rzecz polskiego członkostwa w Unii Europejskiej*;
- NR 28 (132) z 21 maja 2003 r.: Artur Gradziuk, *Stosunki gospodarcze UE–USA. Konsekwencje dla Polski*;
- NR 29 (133) z 23 maja 2003 r.: Janusz Dołęga, *Ratyfikacja traktatu akcesyjnego w państwach kandydujących do UE.*